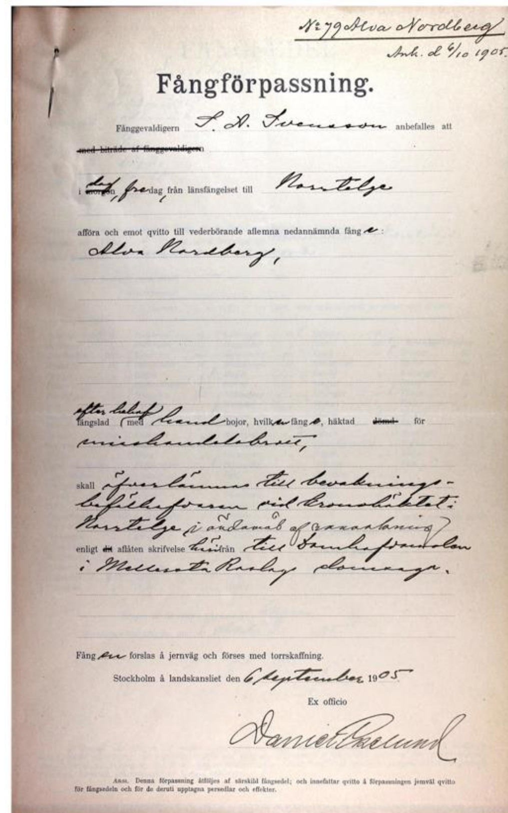

N:o 79 Alva Nordberg
Ank. d 6/10 1905.

Fångförpassning.

Fånggevaldigern S. A. Svensson anbefalles att ~~med biträde af fånggevaldigern~~

i ~~morgon~~ dag, fredag, från länsfängelset till Norrtälje

afföra och emot qvitto till vederbörande aflemna nedannämnda fånge:
Alva Nordberg,

fängslad (efter behof med hand bojor, hvilken fånge, häktad ~~dömd~~ för
misshandelsbrott,

skall öfverlämnas till bevakningsbefälhafvaren vid kronohäktet i Norrtälje i ändamål af ransakning
enligt ~~det~~ aflåten skrifvelse härifrån till Domhafvanden i Mellersta Roslags domsaga.

Fångar forslas å jernväg och förses med torrskaffning.

Stockholm å landskansliet den 6 september 1905

Ex officio

Daniel Ekelund

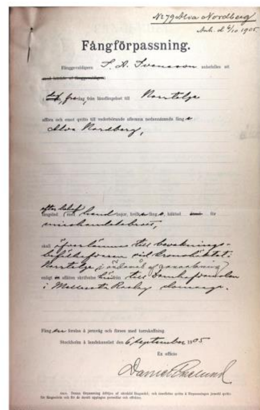
Anm. Denna förpassning åtföljes af särskild fångsedel; och innefattar qvitto å förpassningen jemväl qvitto för fångsedeln och för de deruti upptagna persedlar och effekter.

I handbojor till häktet – änglamakerskan Alva Nordbergs fångförpassning 1905

Sommaren 1905 häktades Hustru Alva Nordberg misstänkt för misshandel och barnamord, även kallat änglamakeri. Under hösten medan rannsakningen i häradsrätten pågick, satt Alva på Norrtäljes kronohäkte. Hon ankom häktet iförd handbojor under fredagen den 6 oktober. Före dess hade hon suttit häktad i Stockholm. I den bilagda fångsedeln kan du se vilka ägodelar Alva hade med sig till fängelset och i länkarna under dokumentet kan du läsa mer.

Änglamakerskan Alva Nordberg

N:r 79 Alva Nordberg
Ank. d. 6/10 1905

Fångförpassning.

Fånggevaldigern S. A. Svensson anbefalles att

i ... från länsfängelset till Norrtelje

affora och emot qvitto till vederbörande aflemna nedannämnda fånge:
Alva Nordberg,

Fånge ... handbojor ...

misshandelsbrott,

skall öfverlämnas till bevakningsbefälhafvaren vid kronohäktet i Norrtelje ...

Fånge ... forslas å jernväg och föres med ...

Stockholm å landskansliet den 6 September 1905

Ex officio

Daniel ...

I handbojor till häktet – änglamakerskan Alva Nordbergs fångförpassning 1905

Sommaren 1905 häktades Hustru Alva Nordberg misstänkt för misshandel och barnamord, även kallat änglamakeri. Under hösten medan rannsakningen i häradsrätten pågick, satt Alva på Norrtäljes kronohäkte. Hon ankom häktet iförd handbojor under fredagen den 6 oktober. Före dess hade hon suttit häktad i Stockholm. I den bilagda fångsedeln kan du se vilka ägodelar Alva hade med sig till fängelset och i länkarna under dokumentet kan du läsa mer.

Änglamakerskan Alva Nordberg

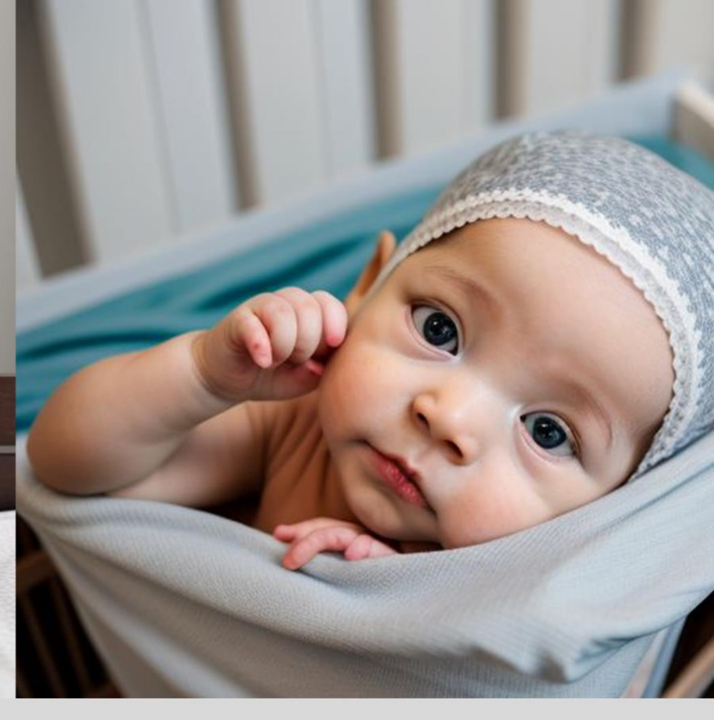

Alva Nordberg var dotter till sjömannen Jonas Ödling och Emma Lovisa Ödling, född Holmberg. Familjen flyttade till Stockholm 1890. Då hade 14-åriga Alva, med efternamnet Ödling efter sin fader, precis fått en lillebror och i familjen fanns även en liten fosterflicka. Brodern dog senare samma år drygt ett år gammal och året därpå avled även fadern. Efter faderns död flyttade hon och hennes mamma runt på olika adresser i Stockholm där de uppbar fattigvård, och Alva Nordberg försörjde sig bland annat som piga. Modern tycks även ha fött en utomäktenskaplig son 1893 som snart lämnades till Allmänna barnhuset.

På julafton 1899 gifte sig Alva Nordberg med sjömannen, senare skeppstimmermannen och styrmannen, Gustaf Hjalmar Nordberg. Ett halvår tidigare hade paret eller Alva Nordberg själv – det är oklart – fått en dotter utom äktenskapet: Alva Syrena Josefina. Ett år senare föddes sonen Björn Gustaf Harry som dock dog fem månader gammal, och år 1901 föddes sonen Alvar Gustaf Harald. Vid det laget hade familjen flyttat ut från Stockholm till makens föräldrar på Gräddö. Förutom att arbeta som kokerska på ångbåtar av och till kom Alva Nordberg här att driva en servering för sommargäster. Företaget gick dock med förlust. På grund av skulderna började Alva Nordberg ta emot fosterbarn.

Fosterbarn var ett sätt för fattiga personer att snabbt kunna få ihop lite pengar. Tidningarna kryllade av annonser där mödrar letade efter fosterföräldrar åt sina barn mot viss ersättning. Somliga ville undkomma skammen av att ha fött ett utomäktenskapligt barn, andra behövde ordna barntillsyn i en tid då barnomsorgen var ytterst begränsad. Alva Nordberg svarade på en sådan annons 1902 och tog emot en nyfödd flicka, mot 200 kronor. Enligt överenskommelse skulle flickans far betala ytterligare 400 kronor, men dessvärre inkom inte hela summan. För 225 kronor hade således Alva Nordberg åtagit sig att vårda ett litet barn som sitt eget tills flickan var i stånd att försörja sig själv. Samtidigt som pengarna säkert var ett välbehövligt tillskott i hushållskassan — summan utgjorde knappt en femtedel av en arbetares årslön — så var det lite för 15 års mat, kläder och uppehälle. För att ändå tjäna något på fosterbarnsvården skickade Alva Nordberg flickan vidare till en annan fostermor, som hon i sin tur underlät att betala. Efter en tid tröttnade den nya fostermodern som sände tillbaka flickan. Flickan kom på det här sättet att under sina första två år att lämnas till fem olika fosterhem.

Alva Nordberg hade börjat ta emot fosterbarn samma år som en ny lag — Lag om fosterbarns vård — instiftades. Enligt lagen från 1902 fick man inte ta emot fosterbarn mot betalning utan att anmäla detta till de kommunala myndigheterna, såvida man inte var barnets far- eller morförälder, styvförälder eller laga förmyndare. Fler än två späda fosterbarn fick heller inte visats i samma hem samtidigt. Lagen hade tillkommit efter att det uppmärksammats att dödligheten bland fosterbarn under ett år var dubbelt så hög som för andra barn i samma åldersgrupp. Som förklaring till överdödligheten angav experter den så kallade "fosterbarnsindustrin" – det vill säga att fosterbarnsvård blivit ett försörjningssätt bland fattiga som man menade bedrevs i industriell skala utan hänsyn till barnens liv och hälsa.

Mellan 1902 och 1905 kom Alva Nordberg att ta emot 17 spädbarn mot betalning och många, men inte alla, hade hon underlåtit att rapportera till myndigheterna. Sex av dem skickade hon vidare till andra fostermödrar, antingen för en lägre ersättning eller utan någon alls. Sju av barnen kom att dö i späd ålder i hennes vård. Den nya lagen fick alltså inte avsedd effekt och just fallet Alva Nordberg kommenterades i en skrift som utgavs av Centralförbundet för Socialt Arbete (CSA) som ett exempel på att direkt eller indirekt mördande av utomäktenskapliga barn i dibarnsåldern fortfarande tolererades.

Alva Nordberg greps på öppen gata i Stockholm en sommardag 1905 när hon fraktade ett barnlik i en sockerlåda. Grannar på Gräddö hade tipsat polisen om att Alva Nordberg försökte gömma undan barnlik samt att hon drogade sina fosterbarn med opium. Under domstolsrannsakningarna framkom att fem spädbarn dött under det senaste året efter att ha vistats hos Alva Nordberg bara några dagar. Åklagaren yrkade på mord i fyra fall, mordförsök i två samt bedrägeri i ett fall. Själv menade Alva Nordberg att hennes uppsåt aldrig varit att döda barnen även om hon medgav att hon tagit emot för många barn och skött dem vårdslöst. "Jag behövde pengar till hyreskvartalet och jag tänkte inte så noga på följderna af hvad jag gjorde", ska hon ha sagt under rättegången. Även om uppsåtet inte var att döda så var det förenat med livsfara för små barn att skickas mellan många fosterhem hos de allra fattigaste som accepterade den allra lägsta betalningen, eller ingen betalning alls, att uppfödas på utspädd eller surnad mjölk, att ges dåliga kläder och få ombyten eller att matas med opiumkakor.

Rättegången, som var ytterst välbevakad i pressen, pågick i flera månader och många vittnen hördes; såväl maken Gustaf Hjalmar Nordberg, som stod medåtalad men som hävdade att han inte haft med hustruns fosterbarnsaffärer att göra, som grannar, inneboende, en tillfälligt anställd tjänarinna samt andra fostermödrar och mödrar till barnen. Rättegången mot Alva Nordberg visar att det så kallade änglamakeriet inte bara var effekten av en enskild persons gärningar utan att det fanns många människor runt omkring som i tysthet lät vanvården fortgå. Änglamakeriet var ett resultat av en rad samverkande omständigheter såsom fattigdom, de utom äktenskapet födda barnens låga status i samhället, brist på barntillsyn och ogifta mödrars dubbla ok av att bära både skammen för, och försörjningen av, sina utomäktenskapliga barn. I slutändan friades maken medan Alva Nordberg i december 1905 dömdes till två och ett halvt års straffarbete för misshandel av ett fosterbarn. Det gick inte att mot hennes nekande döma henne för mord eller mordförsök på flera barn. Gränsdragningen mellan vem som var änglamakerska och vem som bara var en fattig fostermor som likt tusentals andra tog emot barn som inte alltid överlevde, var inte självklar.

Alva Nordberg kom att avtjäna sitt straff på Länsfängelset i Växjö (senare Centralfängelset i Växjö). Hennes egna barn omhändertogs och placerades i fosterhem av Stockholms fattigvårdsnämnds utackorderingsbyrå. Under fängelsevistelsen genomgick makarna Nordberg skilsmässa och efter avtjänat fängelsestraff återvände Alva Nordberg till Stockholm där hon träffade en ny man. De flyttade så småningom till Dalarna och fick där två barn.

Alva Nordberg hemlighöll sitt förflutna för sin nya familj fram till sin död 1948.

STOCKHOLMSKÄLLAN

Änglamakerskans tredje offer

■■ Kring sekelskiftet 1900 uppmärksammades en rad rättsfall där kvinnor begått barnamord.

Kvinnorna hade tagit emot fosterbarn mot en summa pengar och sedan vanvårdat dem till döds. I folkmun kallades de änglamakerskor.

Den 6 juni 1905 skriver fru Alva Nordberg ett brev till fröken Elsa Gunhild Wigström, mamma till Naemi, tre månader gammal:

...*Mitt minsta gull blef nog förkyld på resan, ty hon en dåre skrika både dag och natt. Naemi sträcker ut sig så man tror hon skall dö hvar minut. Nu skola vi just fara till provincialläkaren så att han kommer hit till henne och får se. Jag är så ledsen och modfäld så jag vet ej hvad jag vill en gång. Om du kan Gunhild lilla så kom ut Pingst. Jag har fäst mig vid dig så nu längtar jag mycket efter dig. [...] Glöm aldrig att Naemi är din.*

Senare samma sommar skulle Alva Nordberg dömas till två och ett halvt års straffarbete för att ha vanvårdat fyra barn till döds. Den allmänt förekommande benämningen på detta var "änglamakeri", vilket innebar att systematiskt ta emot fosterbarn för att sedan medvetet vanvårda barnen till döds eller mörda dem.

Stockholm var kring sekelskiftet 1900 en stad i snabb förändring. Mängder av människor flyttade till staden i jakt på en försörjning och ett bättre liv. I staden fanns arbetstillfällen, men lönen var mycket låg och arbetsdagarna långa. Att försörja en familj kunde vara mycket svårt. En ensamstående kvinna som blev ofrivilligt gravid hade små chanser att försörja sig och sitt barn. Samhällets dom över dessa kvinnor och deras "oäktingar" var dessutom hård.

"En ensamstående kvinna som blev ofrivilligt gravid hade små chanser att försörja sig och sitt barn."

För att förekomma barnamord fick ogifta kvinnor 1778, genom det så kallade Barnamordsplakatet, rätt att föda som "okänd moder". Därmed öppnades marknaden för att ta emot fosterbarn mot en summa pengar och sedan, i vissa fall, vanvårda dem till döds. Ju snabbare barnet togs av daga, desto bättre förtjänst.

De allra flesta kvinnor som dömdes för änglamakeri levde i svår fattigdom och misär. Så var även fallet med Alva Nordström. I domstolsprotokollen rullas en historia upp om en husmoders ständiga jakt på pengar och om en manipulerad omgivning som inte förmår se katastrofen medan den pågår.

Hushållerskan Anna Jansson vittnar i ett förhör om hur hon noterat att Alva Nordberg gett fosterbarnen "*oskäliga mängder vatten i mjölken*" och hur mjölken som gavs Naemi vid ett tillfälle var grumlig, varpå "*hustru Nordberg förklarade, att hon gifvit barnet chokolad och att detta vore anledningen till att mjölken var grumlig*".

När Alva Nordberg författar brevet till Naemis mamma är flickan redan död. Utan moderns vetskap begravs hon senare utanför Nordbergs hus på Gräddö. Då har kroppen förvarats gömd i Nordbergs vedbod i en månad.

En ny lagstiftning om utomäktenskapliga barn vann laga kraft 1918. Enlig den var båda föräldrarna tvungna att erkänna och försörja sina barn och därmed upphörde mer eller mindre fenomenet "änglamakeri".

Brevet till Naemis mamma och domstolsprotokollet om Alva Nordberg finns att läsa i sin helhet i Stockholmskällan.

Samuel Branting

Samtida fotografi från kvarteren i Mosebacke där Alva Nordström bodde.

Brevet till Naemis mamma.

BROTTSPLATS. Enligt domstolsprotokollet bodde paret Nordberg i "hus 1 b Mosebacke trappor" men morden begicks på Gräddö där de hade sin sommarstuga. På vykortet från år 1900 syns Gräddös ångbåtsbrygga.

Stockholm var kring sekelskiftet 1900 en stad i snabb förändring. Mängder av människor flyttade till staden i jakt på en försörjning och ett bättre liv. I staden fanns arbetstillfällen, men lönen var låg och arbetsdagarna långa. Att försörja en familj kunde vara mycket svårt. Det fanns kvinnor som tog emot fosterbarn mot en summa pengar och sedan vanvårdade dem till döds. I folkmun kallades de änglamakerskor. I den här artikeln kan du läsa om änglamakerskan Alva Nordberg, dömd för fyra barnamord år 1905.

Författare
Branting, Samuel (1980-)
Utbildningdförvaltningen

N:o 79 Alva Nordberg

Ank. d. 6/10 1905.

Fångförpassning.

Fånggevaldigern S. A. Svensson anbefalles att

~~med biträde af fånggevaldigern~~

i ~~morgon~~ dag, fredag, från länsfängelset till Norrtelje

afföra och emot qvitto till vederbörande aflemna nedannämnda fånge:

Alva Nordberg,

efter behof fängslad (med handbojor, hvilken fånge, häktad ~~dömd~~ för

misshandelsbrott,

skall öfverlämnas till bevakningsbefälhafvaren vid kronohäktet i Norrtelje, i ändamål af rannsakning, enligt ~~dit~~ aflåten skrifvelse härifrån till Domhafvanden i Mellersta Roslags domsaga.

Fånge forslas å jernväg och förses med torrskaffning.

Stockholm å landskansliet den 6 september 1905.

Ex officio

Daniel Ekelund

Anm. Denna förpassning åtföljes af särskild fångsedel; och innefattar qvitto å förpassningen jemväl qvitto för fångsedeln och för de deruti upptagna persedlar och effekter.

I handbojor till häktet – änglamakerskan Alva Nordbergs fångförpassning 1905

Sommaren 1905 häktades Hustru Alva Nordberg misstänkt för misshandel och barnamord, även kallat änglamakeri. Under hösten medan rannsakningen i häradsrätten pågick, satt Alva på Norrtäljes kronohäkte. Hon ankom häktet iförd handbojor under fredagen den 6 oktober. Före dess hade hon suttit häktad i Stockholm. I den bilagda fångsedeln kan du se vilka ägodelar Alva hade med sig till fängelset och i länkarna under dokumentet kan du läsa mer.

Polisrapport angående änglamakerskan Alva Nordberg - 1905

Stockholms Polis.
Detektiva Afdelningen.

№ 441. B. D. 1.
1905.

Rapport.

Tis - dagen den 19 September 1905.

Ang.
NORDBERG, Alva.

Torsdagen den 20 (sistlidne) Juli kl. 1 e.m telefonerade kronolänsmannen Alfred Rosén i Frötuna och Länna skeppslags kronolänsmansdistrikt till detektivafdelningen med begäran, att hustru Alva Nordberg måtte efterspanas och anhållas enär hon vore misstänkt hafva å Gräddö i Rådmansö församling, der hustru Nordberg alltsedan början af sistlidne Maj månad varit boende och der hon haft flere fosterbarn, afdagatagit fyra af barnen. Af de fosterbarn, hon der haft, hade nemligen fyra barn aflidit, och af dessa hade två begrafvits i Rådmansö, hvaremot det vore okändt, hvart hustru Nordberg fört det tredje barnliket. Det fjerde barnliket hade hustru Nordberg Tisdagen den 18 Juli fört med sig i en sockerlåda å ångbåt till Stockholm.

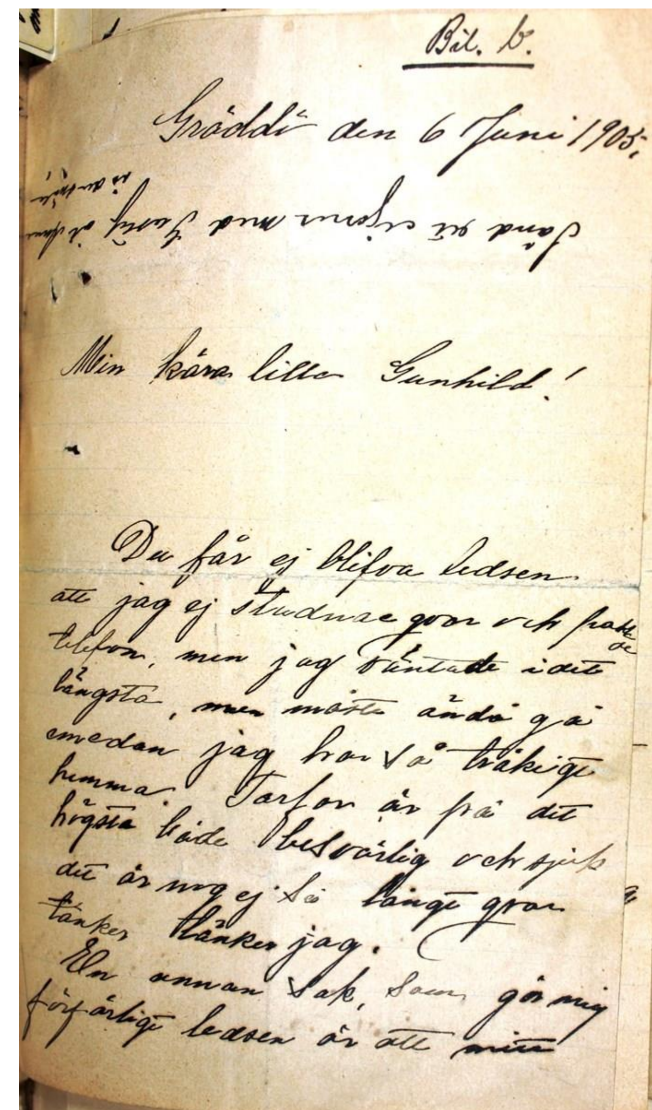
I anledning häraf blef förutnämnda hustru Nordberg Torsdagen den 20 Juli kl. 3,30 eftermiddagen anhållen å Strömgatan af detektivkonstaplarne Jöns Borg och Carl August Lindberg samt afförd till detektivstationen.

Torsdagen den 20 juli 1905 ringer kronolänsmannen i Frötuna och Länna skeppslags kronolänsmannadistrikt till Detektivavdelningen vid Stockholmspolisen, med en efterlysning av en kvinna vid namn Alva Nordberg. Nordberg hade sedan den sista maj varit skriven på Rådmansö och där haft flera fosterbarn, som av olika anledningar mist livet. Nordberg misstänks för änglamakeri. Änglamakeri innebar att systematiskt ta emot fosterbarn för att sedan medvetet vanvårda barnen till döds eller mörda dem, något som sedan sekelskiftet 1900 hade varit ett omdebatterat ämne.

Nordberg häktas samma eftermiddag och tas in på förhör. Här kan du läsa polisrapporten, som sedan låg som underlag till häradsrättens rannsakning och dom.

Stockholms stadsarkiv
Stockholmspolisen

Brev från änglamakerskan Alva Nordberg - 1905

Bil. D.

Gröddö den 6 Juni 1905.

Min kära lilla Gunhild!

Du får ej blifva ledsen att jag ej stannade qvar och prata telefon, men jag väntade i det längsta, men måste ändå gå emedan jag har så tråkigt hemma. Farfar är på det högsta både besvärlig och sjuk det är nog ej så långt qvar tänker jag. En annan sak, som gör mig förfärligt ledsen är att mitt

Änglamakerskan Alva Nordberg skriver i ett brev daterat det 6 juni 1905, till barnet Naemis mamma Elsa Gunhild Wigström:
Du får ej blifva ledsen att jag ej stannade qvar och pratade telefon, men jag väntade i det längsta, men måste ändå gå emedan jag har så tråkigt hemma. Farfar är på det högsta besvärlig och sjuk det är nog ej så långt kvar tänker tänker jag. En annan sak, som gör mig förfärligt ledsen är att mitt minsta gull blef nog förkyld på resan, ty hon en dåre skrika både dag och natt. Naemi sträcker ut sig så man tror hon skall dö hvar minut. Nu skola vi just fara till provincialläkaren så att han kommer hit till henne och farfar. Jag är så ledsen och modfäld så jag vet ej hvad jag vill en gång. Om du kan Gunhild lilla så kom ut Pingst. Jag har fäst mig vid dig så nu längtar jag mycket efter dig. Wet du Gunhild att jag har tänkt att vi skulle tagit lilla galten också. Om du ville det så kan du hafva honom med dig i midsommar. Du får då om du vill, komma ihåg att någon gång med något men du slapp ju tänka på pengar. Om du då ej har något barn att betala för så skall du ovilkorligen kunna reda dig bra. Du får ej blifva ond, men jag intresserar mig så mycket för dig att jag endast vill hjelpa dej. Tänk på saken och tänk på att hämta beder med sann vänskap Helsa herrskapet Lindberg samt min herre och man förstås. Anna helser till dej. Nämn aldrig att Naemi är din. Naemi avled på Rådmansö samma sommar.
Författare
Alva Nordberg Stockholms stadsarkiv

Änglamakerskan Alva Nordberg döms tills straffarbete - 1905

Sommaren 1905 ställs Alva Nordberg inför rätta för att ha vanvårdat flera av sina fosterbarn till döds. Ärendet behandlades först av Stockholms Rådhusrätts femte avdelning, men då Nordberg vid häktandet varit boende i Rådmansö socken i Stockholms skärgård, överlämnas hon till Mellersta Roslags häradsrätt för att slutrannsakas och dömas. I domen står:

I målet är utredt, att hustru Nordberg under innevarande år i sin bostad i Nabbo i Rådmansö socken haft i sin vård följande fosterbarn, nämligen Blenda Hallberg, dotter till Karin Ragnhild, född den 27 februari 1905, från den 8 maj till den 16 i samma månad, då barnet aflidit, Elsa Gunhild Wigströms dotter Naemi född den 6 mars 1905 från den 4 juni, tills barnet aflidit på morgonen den 6 i samma månad. Anna Janssons son Axel Herman född den 4 juni 1905, från den 2 juli tills barnet aflidit den 15 i samma månad samt hustru Alma Larssons dotter Märta Ulrika, född den 31 maj 1905, från den 10 juni till den 18 juli, då det öfverlämnats i annan persons vård.

Och enär hustru Nordberg icke mot sitt nekande är förvunnen hvarken att hafva beröfvat något af barnen […] lifvet eller att genom vanvård hafva föröfvat misshandel å dem eller å Märta Ulrika, finner Häradsrätten den af åklagaren vid Häradsrätten mot hustru Nordberg förda talan icke kunna bifallas, men enär hustru Nordberg genom Stockholms Rådstufvurätts den 3 oktober 1905 meddelade utslag förklarats saker till sådant misshandelsbrott, som afses i förra delen af 11 § af 14 kapitlet Strafflagen, pröfvar Häradsrätten rättvist döma hustru Nordberg jämlikt nyssnämnda lagrum att hållas till straffarbete två år sex månader.